

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul IV. — No. 18.

2 Maiu 1899.

REGELE ȘI MIȘCAREA NAȚIONALĂ

Cu ocaziunea ultimei schimbări de guvern la noi în țară, ziarele politice colportau fel de fel de svonuri despre pretinse enunțiațiuni ale M. S. Regelui nostru în chestiunea națională, enunțiațiuni, care, dacă ar fi adevărate, ar produce o profundă înfrustrare în sufletele românești, mai ales ale fraților noștri de peste hotare.

Am dat, în unul din numerile trecute ale revistei noastre o scurtă notiță despre unele din aceste svonuri, arătând că ele par absurde.

Nu am mai reveni azi asupra lor și la acest loc, dacă nu am vedea că sunt oameni care nu numai că le dau crezământ, dar clădesc pe temeiul lor chiar anumite combinațiuni politice.

Unul din ziarele de peste Carpați, *Tribuna Poporului*, publică deunăzi o scrisoare din București, iscălită «*Un cetățean Român,*» în care, pe lângă reeditarea altor conjecturi vechi, se zice:

«Am spus, — le-a zis Regele Carol d-lor Carp și Cantacuzino, — d-lui Sturdza să nu întrețină legături cu Românii din Ungaria. Dar d. Sturdza n'a ascultat de sfatul meu.»

D-voastră știți, care anume sunt acei Români din Ungaria, cu care d. D. A. Sturdza n'a voit să întrerupă relațiunile. Sunt cei mai «compromiși», cei mai urgisiți maghiarilor, și mulți dintre susțitorii guvernului liberal erau surprinși, cînd au văzut, că d-l D. A. Sturdza și ca prim con-

silier al Regelui Carol continuă relațiunile cu acești oameni rău văzuți. A făcut-o cu toate acestea. De ce? nu putem să ne dăm seamă: desul că a făcut-o și după ce Regele Carol l'a sfătuit să n-o mai facă.

«Dar, — continuă regele Carol, — aceiași greșală au comis-o și unii membri ai partidului conservator deși în direcție inversă decât d-l Sturdza și ei întrețineau legături cu Românii din Ungaria...»

Ce va să zică, această «Direcția inversă?»

Se credea, că d-l D. A. Sturdza a determinat pe ai săi să se folosească de toată autoritatea lor spre a-i determina pe Românii din regatul ungar să intre în voile Maghiarilor. Au trecut însă ani de zile la mijloc și nu s'a făcut nimic ce seamănă cîtuși de puțin o apropiere între Români și Maghiari. Care va să zică d-l D. A. Sturdza nu a voit să determine din București linia de conduită a Românilor din regatul ungar, nu s'a folosit de legăturile sale, nici de autoritatea sa, nici de puterea, de care dispunea, spre a-i împinge pe Românii din regatul ungar spre Maghiari. — Ori poate că a voit, dar nu a putut.

Aceasta e o direcțiune.

«Direcția inversă» este — a voi și a putea să facă acest serviciu.

Nu ținem să facem aici reflecțiuni la atitudinea pe care a avut-o d. Sturdza sau conservatorii în această chestie, pentru că am trece cadrul ce și-a impus această revistă dela întemeierea ei.

Ne surprinde însă faptul, că știri *necontrolate*, vorbe atribuite M. S. Regelui dar *neconfirmate*, pot să servească pentru astfel de orientări politice. Cel ce cunoaște pe Românii de peste munți, știe cu cită atențiune citească ei asemenea enunțiațiuni și

cită importanță le atribue ei. Dacă se răs-pîndesc deci, ast-fel de știri și li se dau astfel de comentare, ușor ne putem în-chipui impresiunea pe care ele trebuiesc să o producă în frații noștri ce suferă o-presiunea dușmană.

Ei de mult s'au obișnuit a privi în M. S. Regele nostru, pe cel mai demn și mai autorizat reprezentant al țării întregi; ei se gîndesc cu adînc respect și cu adîncă încredere la înțelepciunea și patriotismul luminat al Regelui Carol; ei știu că El este amicul Suveranului lor și au sperat, și speră, că El, Regele unui Regat *român*, nu poate perde din vedere existența lor, soarta lor actuală, sentimentele lor și ale întregii Româniimi. . . .

E și logică și întemeiată credința fraților noștri. Ori cari ar fi considerațiunile inter-naționale, nu se poate admite, ca Regele României să nu vrea să știe despre cele-lalte șase milioane de Români cari țin co-prinse încîntătoarele provincii din jurul Sta-tului nostru.

De aceea nu am crezut un singur mo-ment în temeinicia șvonurilor despre care e vorba.

Chiar dacă Regele s'ar fi exprimat des-pre mișcarea națională, *unde avem noi ga-ranția că reproducțiunile din gazete sunt autentice?*

Iar dacă nu există textul autentic al acestor pretinse «enunțiațiuni», atunci de ce să făurim arme politice din ele?

«*Dirrecția inversă*», — joacă un mare rol în acea scrisoare. Dar de unde are autorul *certitudinea* că Regele a rostit a-ceste idei și *în chiar aceste cuvinte* și *tocmai în această legătură și în acest sens?*

Înțeleg ca oameni, care fac din princip politică antidinastică să se dedea la ase-menea colportări de vorbe regale neade-verite și să tragă din ele concluzii *vroite*, dar nu înțeleg ca aceia care pretind a lupta pentru izbînda chestiunei naționale

să se facă, cu atîta pripire, ecoul unor astfel de știri tendențioase.

Căci, în definitiv, mă întreb: ce scop urmărește autorul transmițînd fraților asu-priți aceste șvonuri? Vrea să știrbească popularitatea Regelui nostru peste munți? Vrea să răcească sentimentele de simpatie și de nădejde, pe care le-au Români de peste hotare pentru Suveranul nostru?

Iar dacă nu are această intențiune, a-tunci ce rost să aibă această conjecturală expunere în presa de peste munți a unor convorbiri, probabil, în întregime fantastice, inventate de vr'un redactor în scop de a produce senzațiune?

Liciu

PUTREGAIUL DUALIST

Hibridul sistem de unire politică pe care se razimă, dela 1867 încoaci, monarhia habsburgică a intrat de a binele pe calea descompunerii, și o minune ar trebui să se întîmple ca el să mai poată fi menținut în forma lui actuală.

Toate încercările făcute în timpul din urmă în vederea reînnoirii părții economice a dualismului au fost za-darnice, pentru că nu au dus la nici un rezultat. Cu chipul acesta, de doi ani de zile dreptul public al monar-chiei vecine este un fel de tîrguială continuă, o prelungire a prăbușirii definitive și probabil — inevitabile.

Austriacii cer garanții, că comu-nitatea vamală între cele două țări nu va fi, în nici un cas, abrogată. Ungurii, din contră, abia așteaptă momentul spre a putea proclama autonomia vamală a Ungariei, auto-nomie care ar implica în mod fatal și desfacerea politică a Ungariei de către Austria. D. *Széll*, cu vestita sa

«formulă» represintă grupul diplomatizant al independiștilor maghiari; căci, precum se știe, toți Maghiarii, și cei kossuthiști și cei liberali, nu se deosebesc în definitiv decât în felul mijloacelor cu al căror ajutor vor să se separe de comunitatea politică cu Austria.

Ajunge-vor Ungurii să-și vază visul cu ochii? Nu credem; pentru că visul lor se află în flagrantă contradicție cu interesele nu numai a naționalităților ei și a dinastiei de Habsburg.

În această ordine de idei este foarte semnificativ discursul pe care îl rosti deunăzi, d. dr. *Lueger*, primarul Vienei, în o ședință a *Landtag*-ului Austriei de jos.

În acest discurs, celebrul tribun al poporului din Viena, face un aspru rechizitoriu în contra exploatării la care este expusă Austria din partea Ungariei. Oratorul zice în acest discurs, între altele:

«De altfel eu sunt convins, că nicio dată nu se va stabili o barieră vamală între Austria și Ungaria. Mai înainte, că s'ar face aceasta, oștirile noastre vor porni în contra Maghiarilor».

Primarul Vienei, a dat cu această declarațiune, expresie sentimentelor și ideilor partidului său, partid din zi în zi mai numeros în Austria. Dar nu numai acest partid social creștin (antisemit), are aceste convingeri, ci de sigur și altele dintre cele ce formează factori în Camera Austriei.

Această declarație nu este o simplă apucătură, o încercare copilărească de terorizare, ci ea represintă o idee logică la care trebuie să țină toate partidele patriotice din Austria, și în primul rând cercurile Curții.

Această situație este de mare importanță pentru cursul pe care l'ar putea lua mișcarea românească de peste munți. Românii primesc astfel zilnic noi și puternici aliați în lupta lor contra omnipotenței maghiare.

Tot mai mult se vedește astfel, că organizațiunea dualistă a imperiului vecin este, de fapt, condamnată de chiar faza de «desvoltare» la care a ajuns și nu prea este nădejde, ca ea să mai poată scăpa neștirbită din «clausulele», «formulele» și «tratativele» în care se găsește coprinsă ca într'o rețea.

Ligest.

SINOADELE PESTE MUNȚI

În Duminica Tomii s'au deschis cele trei sinoade ortodoxe române de peste munți la Sibiiu, Arad și Caransebeș.

Desbaterile lor presintă de astă dată un deosebit interes pentru că e vorba de mari interese naționale, amenințate de guvernul maghiar.

Guvernul vrea adică, să vină în ajutorul preoției române, oferindu-i așa numita «întregire a salariilor».

Dacă nu ar fi la mijloc politica de maghiarizare, acest ofert nu ar presinta motive de temere pentru Români. Cunoscută fiind însă tendința guvernului Unguresc de a-și asigura, sub oare-care formă, un drept de «control» și ingerința asupra autonomiei bisericii române, la care frații noștri de peste munți țin, cu drept cuvânt atât de mult, această «îngrijire» a guvernului pentru soarta materială a preoților români apare în o lumină sinuștrimentă antipatică.

Sinodului eparhiei dela Arad i s'a prezentat în această chestie următoarea propunere:

«In buna credință că precum legea de

asemenea nici înaltul guvern al patriei nu pot avea intențiunea de a vătămă întru nimic autonomia noastră bisericească, de care organele noastre supreme în decurs de 30 de ani n'au făcut nici cel mai mic abus, Sinodul nostru eparchial, după precumpănirea tuturor împrejurărilor expuse și bine apreciate de consistorii și de cumisiunea mixtă, în conștiința de drept, echitate și absolută necesitate a bisericeii și în special a clerului nostru parochial, **primește ajutorul oferit din partea statului pe lângă susținerea intactă a autonomiei noastre bisericești și pe lângă condițiunea, ca cuota obveniendă acestei diecese să se pună întregă la dispoziția autorității diecesane și ast-fel roagă suprema autoritate diecesană și respective metropolitană a intra pe această basă în tratamente cu înaltul minist. reg. al patriei pentru regularea și stabilirea aceluși ajutor».**

Nu știm dacă el o va primi.

E vorba, ca dacă cele trei sinoade nu vor cădea de acord, să se convoace un congres național care va avea să se rotească definitiv în această importantă chestiune.

DEMOCRAȚIA

(Urmare)

Democrația ca formă socială.

Forma societății este un lucru foarte diferent de forma de guvernământ. Libertatea și egalitatea sunt de mult considerate ca condițiunile care caracterizează o societate demacritică. Dar ce însemnează libertatea? Ce însemnează egalitatea?

Legislatorii revoluțiunii franceze au încercat să le dea definițiuni, dar acestea nu erau nici destul de clare nici destul

de hotărâte spre a le putea admite ca definitive.

Mai întiiu, autorii lor s'au înșelat considerându-le ca drepturi naturale. Libertatea și egalitatea caracterizează un ideal după care oamenii aspiră de multă vreme, pentru că ei speră a găsi în el maximul de dreptate posibilă în societatea omenească: dar ele nu sunt drepturi decît pentru popoarele capabile de a le înțelege, de a le stabili și de a le susține ca drepturi.

După articolele declarațiunii dela 1791, «libertatea își are limita legală în lege, ale cărei prescripțiuni și proibițiuni trebuiesc să fie observate: legea este aceeași pentru toții cetățenii, fie că ea îi apără, fie că ea pedepsește, cetățenii sunt egali înaintea ei. Decernațiunea dela 1793 mai adăoga două forme particulare și foarte importante ale libertății! 1) dreptul de a manifesta gândirea și opiniunile, de a se întruni în mod pacinic, de a exercita cultul divin fără restrîngere; 2) Dreptul de proprietate aparține fie-cărui cetățean de a se bucura și de a dispune după placul său de bunurile sale, de veniturile sale, de roadele muncii sale. Constituțiunile din anul 1848 menționau libertatea și egalitatea fără a le defini.

Aceste definițiuni constituiesc un întreg destul de coordonat în care apare vechiul ideal, ceva vag, al societății democratice.

După un secol de discuțiuni neconținute, noi vedem aceeași ideal, sub aceeași deviză: «libertate, egalitate». Libertatea există în reducerea la strictul necesar a atribuțiunilor guvernului, iar egalitatea, în tratarea egală a tuturor cetățenilor din partea legislatorilor, administratorilor și a judecătorilor. Libertatea și egalitatea înaintea legii sunt condițiunile esențiale ale justiției, iar guvernele au fost create tocmai ca să facă, ca dreptatea să fie respectată.

Dsr cum să definim *dreptatea* ideală?

Să considerăm condițiunea neamului o-

menesc pe pământ. Ei este expus la dușmani nenumărați, la primejdii de toate felurile și este dator de a combate și de a munci fără răgaz numai spre a trăi și a conserva; el nu poate spera ajutor și scut dela nime. El trebuie să se dedea la o muncă neconținută spre a-și procura alimentele, îmbrăcăminte și toate lucrurile necesare vieții sale: el le smulge așa zicând naturei, animalelor, plantelor, luptînd în potruva intemperiiilor anotimpurilor, în contra insalubrității climatelor, contra flagelurilor felurite și în potruva concurenței tuturor speciilor viețuitoare. În această luptă care îi preocupă existența, neamul omenesc nu are alte ajutoare decît acelea pe care însuși și le face prin artă și străduință: el nu posedă nimic ce nu i ar fi dobîndit prin inteligență, prin muncă sau economie, prin energia voinței omenesti.

(Va urma).

Din istoria contemporană a Transilvaniei

(Urmare și fine)

III.

Preotul Moise Sora Noac lui A. Tr. Laurian la Viena

Nanda, 21 (9) Februarie 1850.

Domnul meu,

Mulți ani să trăiți! Și bun iertător că după ce văzui din *Gazetă* că te-ai reîntors la Viena, îmi luai îndrăsnire a-ți fi incomod cu puținele litere: după ce eu de la rebeli și închisoare și multe executări am pățimit, și mai virtos după ce sunt convins că sub cel mai mare foc singur eu cu activitatea mea am apărat satele acestea din marginea de pierire, cari erau menite focului, mi-am făcut recurs la d. comisar regesc Kende, în care am cerut

drept răsplată meritelor, a patimilor și a speselor mele stalul canonical vacant de la Oradia-Mare, și reîntoarcerea în bani umblători celor 501 fl. 45 kr., pe cari în bănci koșutiane le-am dat la sărăcie în Satu-Mare; care a mea suplică numai de cît a trimis-o d. comisar la locurile mai înalte, de unde eară i s'a retrimis spre cercarea dreptului, și eșind o comisiune pură maghiară au jurat ca vre-o 13 oameni cari au fost mai bătrîni, și toate punctele patimilor mele. anume 12, s'au adevărit, ba încă și al 13-lea, adică împedirea scriptelor homagiale; că episcopul nostru Vazul ne trimesese un exemplar din scriptul homagial guvernului revoluționar menit, și după ce toate districtele l'au subscris, bateri era încărcat cu cele mai neomenoase spresiuni asupra casei austriace, ne forța și pe noi să-l subscriem, ci știind eu că nu mă pot depărta de nenumăratele mele frății pe cari le-am în primul Reg. Granițiar, nici pot ține cu Măria Sa episcopul, care era și acesta tot totuși ungar, nici cu preoțimea ungureană foarte maghiarizată; tot am trăgănat lucru de azi pe mine cu subscrierea, pînă intrară Muscalii înăuntru, și așa celelalte exemplare așteptînd după al nostru, rămaseră netrimise în sus, și așa se mîntui numai singur prin mine tot clerul Oradian de nota *infidelitatis*; — adevărindu-se dar toate acestea, d. comisar pe lângă comandația sa, de care în scris m'au asigurat, le-au trimis la locurile mai înalte cu vre-o cinci documente de la protopopi despre purtarea mea, și cu unul de la Feldmarșalul Baron Varenhardt, despre dăruirea cărților de rugăciune la școalele regimentelor granițiare din Ardeal; pot să fie vre-o patru săptămîni de cînd s'au spedit; însă auzind eu că Măria Sa episcopul a umblat pe la Viena cu Salegeanu, canonicul cel încins cu sabia contra națiunii, și știind că aceste precum sunt contrari tuturor Ro-

mânilor, da mai virtos Ardelenilor, mai mult mie, de cînd la Synodul trecut însuși după lungile orații ale mele aflară pe episcopul cu 16 mii fl. arg. ascunse din fondul văduvelor, și Șalegeanu puțin de nu fu tipat din Sinod, de atunci îmi sunt dușmani personali, mă tem să nu-mi fi pus oare-ce pedică în lucru și înaintarea mea; drept aceea toarte cu mare dragoste te rog să-mi fi patronul în lucrul acesta, să am de a-ți mulțumi singur d-tale fericirea mea după atîtea patimi grele; stalul canonical care e vacant, se poate da și celor însurați, că la unul care e tocmai vacant acum, au dreptul și cei însurați. Foarte tare mă rog sa fii bun cît mai curînd a-mă înștiința despre scriptele acelea sosit-ori înaintea sacrului tron? și nu sunt cum-va împiedicate; de ar fi acolo d. Maiorescu, știu că și d-sa mi-ar fi de ajutor ca să se despiedece lucrul, cărui trimit închinăciuni și sărutare frățească. De veți socoti că ar fi bine să mă duc acolo în persoană, m'as duce dacă s'ar mai ușura drumul, numai să fiu înștiințat unde voi putea avea o noare a vă găsi și saluta; eu am fost la Misericordiani în quartir în Leopoldstaet. De alminteri înoindu-mi rugarea și umilită salutîndu-vă rămân

Al d-voastră

Plecat serv și frate.

Moise Sora Noac,

paroch rom. din Nanda, comit. Satumareului.

NB. Poșta cea mai de aproape o avem în *Nagykároly*.

IV

**Gavriil Munteanu (mai pe urmă
directorul gimnasiului român din
Brașov) deputaților naționali la
Viena**

Sibiu, 21 (9) Fevruarie 1850.

Fraților!

În fine după două scrisori către Moldovan și alta către dînsul, după o provocăciune prin *Gazeta*, fratele Axentiu sub-

scrise la 20 și, cum mi-a făgăduit, înmînuă Gubernatorului raportul. Amicul nostru însărcinat cu compilația către Ministeriu e încă tot bolnav, abia a trecut peste raportul lui Iancu. Eu am fost mai de multe ori la dînsul, i-am arătat cît ar folosi cauzei noastre cînd s'ar fi putut trimite și din partea Gubernatorului de aici o recomandăție sau arătarea adevărului tocmai acum după urzorii din partea deputaților, după petițiunea lui Erdeli și după subșternerea raporturilor din partea prefectilor; mi-a făgăduit că se va sili, dar n'ar fi stricat cînd l'ați fi mai poftit și voi, cum vorbi-serăm, din Clușiu prin vre-o scrisoare, ceea-ce s'ar putea face și din Viena. În toată întîmplarea raportul din partea Gubernatorului o să se mai întîrzie, deși Gubernatorul spuse lui Axentiu că e mai gata, și măcar amicul mă încredință că toată greutatea a fost pînă să treacă peste al lui Iancu; dar oare n'ar fi cu sfat a mijloci la Ministeriu — mai cu seamă cu ocaziunea nouelor calomnii — ca să provoace pe Volgemut ca să trimită întregi raporturile comandantilor militari atașați la Landsturm, care apoi s'ar putea publica și din parte-ne și cu o lovire am doborî pe calomniatori de nu s'ar mai ridica!

D. N. Manu îmi trimisă alăturata copie de o scrisoare ca să o expediez pentru d. Bărnuf. Eu vă trimit alta de un circular. Vedeți că la Societatea catolică din Tirol îi pasă foarte de mintuirea românilor — mreșile și le întinde pînă peste noi. — Tot de la această fintină aflăm că mai deunăzi a circulat o subscripțiune pe la preoții Le-meniani ca să sprijinească pe episcopul: în această cauză și sens s'a trimis două instanții la Arhiepiscopul de Strigon, și din partea Consistoriului Blasian.

De altă parte demonul desbinării a început a semăna sămînța zizaniei între uniți și ne-uniți. Cîte-va sate vrînd să treacă la ne-unire, și în specie trecerea și primirea

unui cleric, a dat ocasiunea Consistoriului de la Blasiu să pîrască pe Şaguna la Gubernatorul de proseletism (?) Ca în ţara Haţegului comisarul *Bardosiu* a reaşezat cu mină armată pe un preot unit într'un sat a căruia locuitori trecuţi la unire îl scoaseră. Ar fi de urgentă trebuinţă să scriţi voi de acolo atît Şagunei cît şi lui Crainic, ca să fie mai prudenţi. Nu e vr'un spirit de proselitism din partea Şagunei, ci o adevărată nesocotinţă vrednică de des- aprobare. Trebuia să trimită circulare, cum am zis eu; pe la protopopi şi popi ca să capaciteze pe oameni a rămînea ceea-ce sunt deocamdată. Caveant consules etc. Mă tem că după ce vom respinge pe numeroşii inimici din toate punctele, ei ne vor ataca aici în partea cea mai slabă cu succes. Capul bisericesc va fi piatra scandalei! Gîndiţi-vă bine şi în consultaţiunile voastre nu uitaţi a trage şi pe om cum este nici mai bun nici mai rău. Abnegaţia creştinească este foarte rară, mai cu seamă la Vicarii lui Hristos şi ai Apostolilor! Deci cînd m'ar întrea şi pe mine cine-va aş zice: *sau doi Mitropoliti, sau nici unul!* Nu trebuie să se sperie cine-va de rivalitatea ce s'ar isca între doi capi spre paguba naţiunii; în adevăr e mai mare pericol a concentra soarta naţiunii în mîna numai unuia care se poate mai lesne corumpe decît doi! Aşa dar sau doi capi sau nici unul, ci numai *emancipaţie* şi a neuniţilor de sub Sirbi, şi a uniţilor de sub catolici. Ear înclt pentru exercitarea puterii celei mai înalte în biserică, eu aş propune sau un Sinod mixt, compus din Epi uniţi şi neuniţi, sau două distincte, unul compus din Epi neuniţi pentru neuniţi, şi altul compus din Epi uniţi pentru uniţi. Şi ca să se taie odată pentru totdeauna ocasiunea de intrigi străine şi de frecările dintre noi, şi mai cu seamă ca să se ridice temerea ce o ar putea avea guvernul, aş cere pentru români, chiar în contra li-

bertăţii de constiinţă, o lege ca nici uniţii să nu poată trece la neunire nici neuniţii la unire. Ridicarea acestei legi apoi aş lăsa-o viitorului. În politică mai mult decît ori-unde nu trebuie perdut din vedere, *ca să se facă ce se poate. iar nu ce ar fi mai bine!*

În tot Sibiul lingă guberniu, bă în tot fundul regesc, afară de Şebeş, nu e un avocat român, ca să orienteze pe bieţii români rătăcind cu instanţile de la Pontiu Pilat pînă la Kaiafa. Bran s'a făcut inspector săsesc, Popovici Şerban asemenea — o greşală neertată, căci ca advocaţi cu mult mai mult ar fi putut folosi naţiunii şi pungei lor, dacă le-a fost tocmai de pungă, decît în calitatea ce o au. Deci scriţi voi de acolo lui David Almăşanu, că să vină din Făgăraş, unde tot tae el cînilor frunză, şi să deschiză o cancelarie pentru suplice, să se lase de a vina post de judecător, — un avocat român în Sibiul e de o trebuinţă neapărată.

Auz că pe Nemes, comisar de cerc din Zarand l'au scos sub titulă că nu e destoinic, şi l'au suplinut printr'un neamţ bucovinean. Vezi aşa, un mic comisar de cerc era în tot districtul Făgăraşului — şi acesta a trebuit să ia lumea în cap. În posturi mai înalte mai este Moldovan, Manu Orbonaş Dorgo, Pap — dar nici aceştia nu vor face pureci mulţi, mai cu seamă cînd aude cine-va pe Bah zicînd că Manu nu e de nici o treabă, şi pe Volgemut de Moldovan că n'a absolvat jura — tot atîtea pronoxtiri de furtuna ce va veni.

Eri fiind Axentiu la Gubernator după ce l'a întreat de a citit certele între *Bote* şi *Transilvania*, a adaos: *că lo voiu suspenda pe amîndouă* Pentru *Bote* e adevărat că ear a început a ne batjocori şi calomnia; dar *Transilvania* e foarte modernă. Nu ştiu ce temei ar putea avea guvernul a o suspenda pe aceasta din urmă, mai virtos că în cauza cu dirigătorii din

Orășia Bariț are documente acum, că știrea despre furtul de lemne nu e minciună — aceasta numai *pronotitia* vouă, pînă va veni vremea ca să iasă la lumină cu ele. Eu i-am scris se grăbească a veni la Sibiu.

Iancu să-și scoată portretul și să-l litografieze acolo, căci Constantin nu-l a ni merit de loc. Asemenea și Balint. N'ar strica a se pune și în «Die Romänen» etc. înaintea raportului fie căruia cînd se vor tipări.

Trimiți la Bucovina din raportul lui Iancu bătălie de pe la Parade, începînd de la *Pehagia Roșia*. A lui Axentiu trimiți-l întreg de la început care aruncă o lumină peste operăcinile militare. În a lui Axentiu am adars aceste (vezi #), adăogați-le și în cel de acolo; căci raportul lui Caspar numai așa se explică.

Gavril Munteanu

O SECȚIE HARNICĂ

Comitetul secțiunii Ligii Culturale din Brăila a scos de sub tipar o dare de seamă despre balul pe care îl aranjase în ziua de 23 Ianuarie a. c. și care a dat un venit vent de **10.313 Lei 75 B.** Această considerabilă sumă dovedește mai bine decît ori-ce retorică patriotismul cald al Brăilenilor. Dăm în cele următoare prefața acestei dări de seamă :

Comitetul Secțiunii Brăila a Ligii Culturale, stăruiitor în activitatea desfășurată de toate comitetele anterioare, a hotărît să organizeze și în anul acesta un bal cu tombolă, pentru a aduna fonduri în folosul Ligii

Pentru reușita însă a acestui bal, comitetul s'a încrezut mai mult în sentimentele nesecabile de naționalism și mărinimie ale societății Brăilene, decît în însuflețirea și puterea sa de muncă; căci, ori cît de însuflețită ar fi fost munca Comitetului Ligii,

totuși rezultatele splendide ce a dat balul nu se pot explica decît numai prin concursul ce l'a avut din partea tuturor bunilor români Brăileni.

Pe cînd în unele părți și în unele suflete, descurajarea și cîntărirea sacrificiilor pentru cestiunna națională a început să-și facă loc; aci la Brăila, și în inimele brăilenilor, oțelite de apăsările dușmanilor noștri, s'a menținut totdeauna focul sacru al iubirei de neam, și ori-ce apeți făcut cor a găsit totdeauna mîini întinse de ajutor.

Sprrijinatorii neclintiți ai Ligii Culturale nu se așteaptă ca, numai prin entuziasmul lor, ori cît ar fi de înălțat, sau numai prin ajutoarele lor, ori cît ar fi de nenumărate să realizeze într'o clipă *întregirea rațiunii române*; dar tocmai simțul acesta ce au despre importanța și greutatea cestiunei naționale, explică neclintirea lor în devotamentul pentru Liga; căci, entuziasmul lor nefiind foc de paie și ajutoarele ce aduc Ligii nefiind rezultatul calculelor interesate.

Cestiunea națională nu este numai o idee, ea este și o condițiune de existență a noastră; ea nu este inventată și sprijinită în mod efemer de cine-va; geniul românesc ne-a insuflat-o și sufletul adevărat românesc este sprijinitorul ei; de aceea, prieteni cu noi și buni români nu pot fi de cît aceia cari îmbrățișează cestiunea națională și luptă alături cu noi pentru favorabila ei deslegare.

Numai după asemenea momente de încercare, precum a fost apelul făcut de comitetul Ligii anul acesta, se pot număra toate inimele generoase și cari bat românește.

În primul loc, Comitetul Ligii, își îndeplinește cu deosebită plăcere datoria să numere următoarele Doamne și Domnișoare brăilene, care au bine-voit să primească a face parte din comitetul de patronare al balului și care au contribuit, prin neobositul concurs ce au dat, să se stringă obiecte pentru tombolă și să reușească tombola balului:

Doamnele Volumnia Gabrielescu, Elena I. Sassu, Maria P. Bancotescu, Elena G. Grigorescu, Maria G. Dimitrescu, Dumitrescu (inginer), Frosa Petcu, Aurora Frigator, Elena G. Petcu, Găvănescu.

Domnișoarele Flavia Pană, Aurora și Tulia Popea, Maria și Frosa Economu, Aurelia Petcu și Frosa Pană.

Printre Domni, vom aduce de asemenea mulțumirile noastre următorilor, cari nu au discutat sprijinul dumnealor material și moral Ligei.

Domnii Gheorghe Eremie, Dumitru Ionescu, Const. Cocias, Petre Bancotescu, Ghiță Gaetan, George Grigorescu, Gh. O. Basarabianu, N. Tino, Inginer Dumitrescu, George Cavadia, Manole Cavadia, Theodor Mendl, Ion Popea, și alții.

Venitul curat al balului, scoțându-se cheltuielile, se ridică la suma de 10.313 lei și 7 bani.

Toată această sumă se trimete conf. art. 62 din Statute, Comitetului Central al Ligii Culturale, singurul în drept să dispue de dînsa în interesul cauzei naționale.

Cu toate acestea, Comitetul secțiunii Brăila, avînd dreptul, conf. art. 58 din Statute, ca, prin excepțiune, să propue și să susțină față cu Comitetul Central ori-ce cestiune, a dispus ca anul acesta să se dea din venitul balului una mie lei Internatului băeților săraci după lingă liceele din Brăila, unamie lei mesei studenților după lingă liceul din Brașov, iar restul să se împartă jumătate pentru «Fondul Milionului» și jumătate la dispozițiunea comitetului Central al Ligei.

Ajutoarele date internatului din Brăila și mesei studenților din Brașov, deși neînsemnate, totuși prin nevoile ce vor alina, vor purta noroc Ligei; iar fondul destinat pentru «Milionul Ligii» va contribui la apropierea timpului cînd Liga Culturală va da o direcțiune mai rodnică și reală activității sale, căci acea activitate se va îndrepta spre ajutorarea culturii intelectuale și naționale, în părțile locuite de români.

NAȚIONALITATI OPRIMATE

Publicațiunea franceză *Bulletin de la Fédération des Sociétés Alsaciennes-Lorraines de France et des Colonies* arată într'un

articol «*Nationalités opprimées*» o vie simpatie pentru luptele naționale ale popoarelor subjugate din Sud-Estul Europei.

Se zice în acest articol: «Vedem la aceste popoare desvoltîndu-se pasiunile naționale, ideile de emancipare, le vedem afirmîndu-se chiar cu violență în aceste țări tinere încă, dar coprinse de idealuri, nerăbdătoare în a reclama un rol pe scena istoriei.»

În centrul Europei, cite-va milioane de *Cehi*, învăluți din toate părțile de puterile Germaniei și Austriei, rămîn persistenti și neimblinziți în urele lor ereditare, în speranțele lor patriotice. Nimic nu a putut germaniza pe acest popor vrednic de admirație, care păstrează dinpreună cu mîndria originii sale, credința obstinată în revanșele viitorului.

După trei secole de apăsare și de așteptari sterile, cele cinci milioane de Cehi, cari locuiesc în Boemia mereu ridică capul. Ceea ce vor Cehii este: *a forma un stat deosebit, un regat autonom, a cărui coroană ar fi conferită lui Francisc Iosif.*

În Transilvania, Românii, victimele tirăniei maghiare, conservă cu o geloasă grijă demnitatea lor, naționalitatea lor. Chiar însuși femeile române știu să sufere pentru națiunea lor apăsată. Sentințe odioase pronunțate de către judecătorii complici ai unei odioase puteri, întăresc în inimile acestui popor prigonit fidelitatea pentru patria perdută.

În *Irlanda*, se continuă de șapte sute de ani, lupta fără îndurare de partea Englezilor biruitori, fără desnădăjduire de partea națiunii irlandeze biruite. Insula irlandă, insula masacrată și gemîndă, a cărei inimă de secole singurează sub călcîiul și sub unghia opresiunii britanice, manifestă mereu ura sa implacabilă, crescîndul său dor de libertate. Ea manifestă aceste sentimente prin cîntece răsboinice, tremurătoare de revoltă prin cortejuri în care se des-

fășoară drapelul negru, funebră emblemă a sufletului său coprins de doliu.

În *Finlanda*, un popor de două milioane și jumătate de locuitori se ridică ca un singur om spre a protesta în contra actului arbitrar al Țarului care prin «*Manifestul ligii imperiale*» suprimă constituțiunea, pe care o jurase, și legile particulare ale Marelui Ducat. În biserici preoții celebrează servicii de doliu; în stradele din Helsingfors, femeile umblă îmbrăcate în negru, ca văduvele și orfanii, și ori-ce serbare, ori-ce petrecere e suprimată,

Trebue să salutăm toate aceste revolte, toate aceste protestațiuni, toate aceste energii și rezistențe.

Franța a contribuit și ea la aceste stări când ș'a aruncat în întreaga lume sămînța fecundă a naționalismului; este de datoria ei de a nu renege nimic din gloriosul ei trecut de a urma mereu și în toate punctele după glorioasele sale tradițiuni».

Districtele române ale Banatului Severinean

și starea socială a locuitorilor săi

(Din încă inedita «*Istorie a Banatului Severin*» de **Patriciu Drăgălină**)

Aceleași pilcure de negură deasă, care învelesc trecutul poporului român, zac pînă la finea secolului XII și asupra Românilor din Banatul Severin.

Documente din veacul XIII, XIV și din cele următoare însă arată, că Români din Severin au avut cînd-va propria lor autonomie și o sumă de drepturi, pe care le-au pierdut în decursul anilor.

În lucrarea noastră urmăm pe Pesty Frigyes pas de pas, care în disertațiunea sa (1) meritoasă, asupra districtelor valahe din comitatul Severin, dacă facem abstracțiune

(1) A szörény vármegyei haidani oláh kerületek. Budapesta 1876.

de la conclusiunile sale tendențioase, ne oferă material prețios referitoriu la starea socială a străbunilor noștri.

Pactul încheiat la 1247 între Béla IV și între Rembald, marele magistru al Ioaniților, arată că pe teritoriul Severinului au existat mai multe țărișoare cu autonomie proprie; iar îndatorirea Românilor la *servicii militare* e o dovadă eclatantă, că deja p'atuncea populațiunea română din această provincie era *organizată militarmente* (1).

Asupra părților unguirene ale Banatului Severin aruncă lumină unde diploame ale regelui Ludovic cel mare. Dintr'însele cîștigăm convingerea despre *esistența unor stări separatistice*, cu totul deosebite de cele ce erau în vigoare pentru ocîrmuirea altor ținuturi din patrie.

Spre ilustrare vom reproduce conținutul mai multor acte emanate din partea unor suverani și diregători ai Ungariei.

Născîndu-se ceartă pentru o parcelă de pămînt între *Bogdan de Mutnic* (2) și *Radul* fiul lui *Voinic* de o parte și între locuitorii *Caranului* de altă parte, esmisul regelui Ludovic cel mare Banul Severinului *Ioan Trentul* însuși eșind la fața locului (1376) fixează granița între părțile litigante. Dar sertificatele se vede că au decurs și mai departe și pentru a le curma odată a ținut judecată Banul *Nicolae Peren* la anul 1391 cu nobilii și chinezii din 4 provincie, adică din Sebeș, Logoș, Caran și Comiat (nobiles et kenezios districtum et provintiarum quatuor scilicet de Sebes, de Logas, ac de Caran et Komyathi) și după ascultarea celor adunați constatîndu-se, că parcela din ceartă a fost totdeauna, din vechime a lui Bogdan și prin urmare și fiului său Ștefan, (quod preuarrata particula tere semper et ab antiquo ipsius Bogdani de Muthnuk. et personsequens Stephani filij eiusdem fuisset), decid: ca să fie a Mutnicenilor.

(1) N. Densușian: *Revoluțiunea lui Horia* pag. 35: volumus, quod memorati Olahi ad defensionem terrae et ad injurias propulsandas seu viciscendas, quae ab oxtreanis, nostrae ditioni non subiectis, inferentur lam dictis fratribus (domus hospitalis jeroslymitani) cum apparatu suo bellico assister e.

(2) *Mutnic* e numele unei comune din apropierea Caransebeșului.

Districtele ni se prezintă aici ca o corporațiune organică și e semnificativ că nu se face pomenire, că s'ar ținea de teritoriul vr'unui comitat. Acest moment e decisiv pentru autonomia districtelor române.

Chinezul *Petru*, fiul lui *Deș Tămășel* și frații săi *Halmágy*, *Cristofor* și *Mihaiu* au avut în posesiune satele *Criva* (1) și *Potoce* care zac la poalele Padeșului. Literelor donaționale ale numiților indivizi s'au fost perdute pe timpul când voevodul Rad II a prădat ținutul Meediei. Ioan Banul Severinului, a cercetat la porunca lui Sigismund afacerea și pe baza nobililor și oamenilor de altă stare *comitatele Sebeș, Logoș, și Meedia* (a nobilibus et alterius status hominibus Comitatum Sebes, Lugos et Mihald) a făcut raport favorabil în cauză. Pe baza acestuia regele confirmă de nou lui *Petru* și fraților săi satele numite.

Teritoriile acestea, numite provincie și comitate, au fost *districte române*. Ceea-ce se confirmă prin întâmplările ce au urmat mai târziu. Numirea «provincă» și «Comitat» sunt o nouă dovadă, că districtele aveau autonomia lor proprie și că nu erau mai pe jos decât comitatele țării.

La anul 1406, conferă Sigismund lui *Dionisie*, fiul lui *Ciuca*, cu titlul nou de donațiune, satul *Lopataka* sau *Mihaienți* al districtului *Comiat*, voind să remunereze meritele lui *Dionisie*, care s'a fost distins în expedițiunile sale contra lui *Hervoian*. Lucrul ce ne interesează în deosebi în conținutul literelor donaționale e faptul că asupra donațiunii conferite lui *Dionisie* și fraților săi, a stăpînit progenitorii săi după *usul chinezilor* (quam ut fertur ipsi et eorum progenitores more Keneziatus, hactenus tenuissent et possedissent). Cu ocaziunea noii donațiuni ridică Sigismund pe bine meritatul *Dionisie*, frații săi și pruncii acestora, în stalul nobilimei pe timpul cît îi va plăcea regelui.

Din cele expuse mai înainte și din conținutul unor litere donaționale, păstrate în

(1) O parte a muntelui *Cernivir*, anume aceea care se întinde între *Rusca* și *Domașnia*, se zice *Padeș*. La poalele sale a fost comuna *Criva*, constituitoare din: *Criva*, superioară, inferioară și *Criva* de mijloc. Vezi *Pesty Fr. A szörényi bántag etc. törtonete*, vol. pag. 273.

arhiva capitlului arădan, în care se confirmă comuna *Vozesti* ca aparținătoare *districtului Caran* 1422, care avea propriul sigil, vedem că districtul *Caran* e cu totul deosebit de al *Sebeșului* (1). Districtul acesta contopindu-se în al *Sebeșului* dispăre în curînd de pe terenul istoric.

Despre *districtul Sebeș* se face deja pomenire în veacul XIV. *Seri Posa*, comite suprem al comitatului *Căraș*, donează la 1352 fiilor lui *Ștefan de Mutnic* mai multe pămînturi părăsite din valea rîulețului de acelaș nume, investindu-i tot-odată cu *drepturile judiciare*, cu care sunt *investiți chinezii provinciei Sebeș* (în provincia *Sebus*). Nu ne prinde că comitele *Cărașului* amestecă în afacerile altui district, căci numitul *Posa* era în acel timp și dignitaru al *Sebeșului* — *Castelanus de Sebus*.

E caracteristică că acest district aproape cu 100 de ani mai tîrziu 1439 se zice *provincia Sebeș*. Ne vom trage la îndoială că vechea noțiune a cuvîntului «provincă» își perduse din însemnătatea de odinioară, dar fiindcă cuvîntul, care în secolul XII și XIII se consideră ca atribut numai al Comitatelor genuine, acum cînd se aplică la ținutul *Caransebeșului*, prin aceasta se ridică nu numai însemnătatea politică, ci și vechimea acestui district.

Pe lîngă numele «district» se folosește adeseori dela 1370 încoace cuvîntul «comitat», așa d. e. se zice (1489) că satele *Buchiniu*, *Poiana* și *Poenița* zac: *in Comitatu de Sebes*.

Prin cele expuse se constată destul de timpuriu existența unor *districte române* în Banatul Severin. Districtele însă nu ni se prezintă încă ca o corporațiune organică, cu prerogative și jurisdicțiune autonomă; nu vedem încă manifestîndu-se comunitatea sîngelui și a moravurilor avitice, care în chip neîndoelnic trebuie că au pulsat și au stăpînit asupra munților și cîmpiilor Severinului și ale *Cărașului*, dela *Timiș* pînă

(1) Orașul *Sebeș* cuprindea odinioară ambii termi ai rîului de acelaș nume: iar în fața sa pe termenul drept al *Timișului* se află *Caranul*. Fiecare din aceste două orașele, foarte apropiate, avea magistratura sa proprie. Din contopirea lor s'a format un singur oraș cu numele *Caransebeș*. În graiul poporului de rînd și azi se folosește numele *Sebeș*. Vezi *Pesty*: vol. II. pag. 116.

la Dunăre. Comunitatea districtelor române ca o corporațiune de sine stătătoare, se constată abia pe la mijlocul secolului XV, care timp se poate zice epoca de aur a Românilor din Ungaria și Trnsilvania. În Severin erau 7, adică 8 districte române care, sub numele *districte valahice*, apar în actele oficioase.

Guvernatorul Ungariei Ioan Hunyadi, printr'o epistolă cu datul 8 Iunie 1451, dă poruncă tuturor pretorilor din cele 7 districte valahice (nobilibus viris Iudicibus nobilium septem sedium valahicalium), ca să convoace într'o zi anumită nobili *provinței celor 7 districte valahe* la locul de judecată (nobiles comprovinciales praescriptarum septem sedium valachicalium ad unum certum et brevem terminum sedis vestrae Iudiciariae) și să cerceteze, că oare *Nicolae* fiul lui *Mihaiu Csorna* și fratele său *Blasiu*, au drept de proprietate asupra cetății Dranko (Drenkova) și asupra teritoriului său, ori nu au. Sediul de judecată al celor 7 districte era Caransebeșul, unde la anul 1452 Joi după botez, după sosirea delegatului capitlului arădan și al guvernatorului, s'a început cu ascultarea comprovințialiștilor.

Au fasonat comprovințialiști din :

7. Halmos (Almăj),
2. Caransebeș,
3. Lugas (Logoj),
4. Miháld (Meedia),
5. Krassofö (Căraș),
6. Borzafö (Bîrzava), și
7. Komiath.

Iată numele celor 7 districte ale Severinului și Cărașului, către care se adaugă al 8-lea. Să le vedem mai de aproape.

În archiva capitlului Cenadului s'a păstrat raportul unui comisariu, exmis la 1369 pentru rectificarea hotarelor. Conținutul raportului varsă lumină asupra districtului Comiat, adică se arată, că sediul districtului era într'un orașel, situat în basenul Pogăniciului în apropierea comunei Iersig (Egerszeg) (1). Acest orașel, după care districtul a primit numele său, s'a numit *Comiat*.

Opidul și ținutul districtului Comiat l-a

fost zălogit (1435) Sigismund Hunzadeștilor pentru 1500 galbeni, care sumă o împrumutase dela fi lui Voic Olahul. Aproape 25 de ani a rămas comitatul în mâinele Hunideștilor, și nu regele, ci locuitorii districtului, au căutat prin jertfe de bunăvoie să revindece autonomia știrbită și să se emancipe de sub tutela noilor stăpîni.

O epistolă a regelui Ladislau V, datată în Viena la anul 1457 arată, că Valahii districtului Comiat au trimis la Viena pe un anumit *Vasa Gamza* cu rugarea ca districtul acesta să se reîncorporeze celorlalte 7 districte române, căci locuitorii din districtul Comiat au plătit din averea lor proprie lui Ioan Hunyadi și fiilor săi suma, care a fost dat-o împrumut regelui Sigismund și pentru care apartenențele acestui district s'au fost zălogit pe seama familiei numite, Stăruințele lui Vasa Gamza au fost încoronate de succesul cel mai strălucit. Într'o epistolă, adresată universității și singuraticelor nobili valahi și chinezi din districtul Comiat (ex parte vestrae universitatis, universis et singulis volahis nobilibus et Kenezary districtus Komiath) dispune ca acest district să se reîncorporeze (readiunximus et reincorporavimus) la celelalte 7 districte valahe, chiar și în cazul cînd nu s'ar fi plătit întreaga sumă, pentru care s'a fost zălogit districtul (etiam in casu, quo summa predicta pro qua Idem districtus fuit obligatus per vos, nondum plene esset soluta).

Din petiția Românilor din acest district, ca să fie *reîncorporați* la cele 7 districte române, rezultă învederat, că din epistola lui Hunyadi, în care împreună cu districtul Comiat sunt înregistrate numai șapte districte, a 8-lea district, al *Ilidici* (Ilyeed), nu știm pentru ce, a rămas neînregistrat.

Din mai multe documente se constată că de districtul Bomiath s'au ținut între altele comunele de astăzi: Zorlenț, Remetea, Valea mare, Desești Duleu, Valeapai etc. Fiind comunele acestea așternute d'alungul râului Pogănicu, putem susține pozitiv, că districtul Comiat a cuprins în sine regiunile așezate în valea și pe coastele basinului acestui râu, dela izvoarele sale pînă către Blajova.

Opidul Comitat a dispărut verosimil după căderea Temișoarei în stăpînirea turcească.

(1) *Iersig* Egerszeg, comună aparținătoare comitatului Caraș-Severin, zace în apropierea Buziașului.

Nesățiosul Chronos l'a înghițit, ca pe multe altele, mai puternice și mai de însemnătate pentru istoria neamului omenească. Teribile catastrofe trebuie să se fi întâmplat, ca să-i dispară chiar și numele din graiul popoului român.

Districtul Ilidia apare pentru prima dată în actele publice ale veacului XIV.

Intr'o epistolă a regelui Ludovic cel mare (1363) se face amintire de acuzarea unor stăpîni de pămînt din *Socolariu*, ridicată în contra lui Ladislau, comite suprem al Cuvinului (Keve) și în contra vice-castelanilor săi Grigorie și Mihaiu, pentru atrocități comise față de niște iobagi ai lor, aflători pe moșiile din *Găvoșdia* (1), care i-ar fi dus cu puterea la Ilidia (ad villam Ilyeed), precum și pentru răpirea unor moșii din *Găvoșdia* și *Socolariu*, care nu erau ale numiților Domni. Stăpîniții moșiilor, despre care e vorba în această diplomă, susțin a le fi ținut în posesiune de pe timpul castelanului Ioan, fiu lui Hențiu, (Hench) și a lui Szeri Posa (1325), ceea ce ne-ar duce la începutul veacului al XIV.

Socolariu și *Ilidia* sînt comune hotărînice. Amîndouă zac în comitatul Căraș-Severin, în cercul pretorial al Iamului. În deosebi comuna din urmă e comună puternică a numitei preturi. Atît vecinătatea, cît și numele lor nefalsificat, păstrat pînă astăzi în graiul popoului bănățean, arată: că vechea *Ilidie*, sediul districtului de același nume, este *Ilidia* de astăzi; iar districtul *Ilidiei* s'a estins asupra *preturei Iam* și a unei porțiuni însemnate din ținutul *Orașului*.

Urmele *Ilidiei* le aflăm deja pe la începutul veacului XIII. Papa Honoriu III luînd pe împărăteasa Bizanțului, pe sora regelui maghiar Emeric, pe Margareta sub protecțiunea sa, între bunurile, care formau partea acesteia, înșiră la 1223 comitatul și cetatea

Cuvin și *prediul Elyad*. Din *Elyad* s'a format mai tîrziu *Ilyeed*, care nume întocmai ca și apropierea sa de limitele comitatului Cuvin (Keve), cu care se numește dimpreună, ne întărește în credința că *Elyad* — *Ilidia*, este fosta capitală districtului de același nume. *Ilidia* deci e una din cele mai vechi comune române a cărei existență se confirmă în acte publice.

În secolul XVII se zice *Ilidia*: comună a Comitatului Severin. Se vede că mărirea ei de prin veacurile XIV, XV și XVI s'a fost stîns.

Existența *districtului Meediei* se constată dela începutul sutei XIV.

O diplomă a regelui Carol Robert numește la 1323 pe *Blasiu*, marele comis regesc, *castelanul Meediei*; tot în acest an și în cel următor funcționează în aceeași calitate *Dionisie*, marele stolnic al regelui.

La anul 1402 se scrie *Filip Koroghly comite al Meediei*; 17 ani mai tîrziu figurează *Sigismund Losonezy* ca și castelan al cetăților Orșova, Meedia, Sebeș, Jdioara etc., iar la 1559 *Petru Găman*, ca castelan al districtului Meedia.

Pe numitul *Dionisie* îl aflăm înregistrat între dignitarii țării, ceea ce ne îndreptățește a crede, că castelanatul *Meediei*, în niște timpuri atît de furtunoase, trebuia să se pună în mîni probate. Confirmă această părere și titlu de «Comite» al lui *Filip Koroghly*, care era dignitarul de poziție mai înaltă, și care în calitate de comite suprem al comitatului *Timiș* a condus și afacerile districtului *Sebeșan*. A trebuit să se concentreze o putere însemnată în mîna unui bărbat distins, căci *Mircea* cel bătrîn p'atunci usurpase o parte considerabilă din *Banatul Severin*, iar în șirul *Banilor*, denumiți de regii maghiarii, chiar acum se arată sedisvacanță.

(Va urma).

(1) *Găvoșdia* e numele unui sat aproape de Lugoș. Acesta nu poate fi identic cu satul despre care se face amintire în diploma lui Ludovic. Aflăm însă o comună alămăjană cu același nume. Deși aceasta astăzi nu există mai mult, totuși numele său l'a păstrat un rîuleț din hotarul comunei alămăjene *Dalbojeți*, ceea ce ne îndreptățește a crede că aici trebuie să punem locul *Găvoșdiei*, despre care e vorba în diploma lui Ludovic. (Vezi *Pesty*: vol. II. p. 66).

Ein Stimmungsbild

Wien, 4. Mai

In den letzten Tagen ist die Frage des österreichisch-ungarischen Ausgleiches, die in folge der abnormen politischen Verhält-

nisse Monate hindurch sozusagen «kaltgestellt» gewesen war, wieder in den Vordergrund des Interesses gerückt worden. Die Debatte, die in der Vorwoche im nieder-österreichischen Landtage stattgefunden und in deren Verlauf der Bürgermeister von Wien, Abgeordneter Dr. *Lueger*, wieder einmal seinen radikalen Standpunkt gegenüber den Judaeomagyaren in einer ihre Entschiedenheit ausserordentlich sympathisch berührenden Rede zum Ausdruck gebracht hat, war eine Art von Präludium zu den Erörterungen über die Ausgleichsfrage, zu der sich die Presse durch einen Artikel des «Oester Lloyd», der offenbar von der ungarischen Regierung inspiriert war, veranlasst gesehen hat. Die erwähnte Verhandlung im nieder-österreichischen Landtage und das Echo, das dieselbe im ungarischen Abgeordnetenhaus gefunden hat, sind für die richtige Beurteilung der ganzen Sachlage, beziehungsweise des Verhältnisses der beiden Reichshälften ungemein wertvoll, denn sie geben ein deutliches und naturgetreues Bild der Beziehungen Cisleithaniens und Transleithaniens. So wie Dr. *Lueger* gesprochen hat, so denkt heute bereits der weitaus grösste Theil der österreichischen Bevölkerung und der Ton, den der kossuthistische Abgeordnete *Viktor Pichler* und *Koloman v. Széll* gegenüber Dr. *Lueger* angeschlagen haben, ist der Ton, auf den die Magyaren im Verkehre mit Österreich überhaupt gestimmt sind. Alle officiösen und officiellen Höflichkeitsfloskeln, die im Meinungs-austausch der «massgebenden Kreise» der beiden Reichshälften in Gebrauch sind, können nicht mehr die tiefe Kluft verbergen, die zwischen den Österreichern ohne Unterschied der Nationalität und dem Magyarenthum besteht. Längst ist die Auffassung, dass es sich bei der Feststellung und Regelung des Verhältnisses Österreichs und Ungarns nur um die Entscheidung wirtschaftlicher

Fragen, um die Fixirung des Beitrages der beiden Staaten zu den gemeinsamen Lasten handelt, hinfällig geworden, denn in Wirklichkeit gilt der Kampf dem Umstande, ob die bereits faktisch bestehende politische Hegemonie des Magyarenthums in der Monarchie auch formell in den Ausgleichsgesetzen durch eine immer weiter gehende Demüthigung Österreichs zum Ausdruck gelangen soll. Der «Pester Lloyd» hält die Zeit für gekommen, Österreich ganz ungeniert die Pistole an die Brust zu setzen und die Art und Weise, in der das Blatt des Herrn *Falk* mit dem Ministerium *Thun* umspringt, unterscheidet sich kaum in etwas von den Invectiven, die vor wenigen Tagen *Viktor Pichler* und *Koloman v. Széll* dem Abgeordneten Dr. *Lueger* an den Kopf geworfen haben. Weil die «Neue Freie Presse» und noch mehrere andere gesinnungsverwandte Blätter nicht übel Lust zeigen, unter Preisgebung der österreichischen Interessen mit dem «Pester Lloyd» in dasselbe Horn zu stossen, glaubt man in Ofen-Pest offenbar, dass die Erpressungsversuche, die darauf abzielen, Österreich zur unveränderten Annahme des bereits früher stipulirten Ausgleiches zu bewegen, Erfolg haben werden. Man vergisst aber dabei vollständig, dass hinter den bezeichneten Blättern niemand steht, denn selbst die magyarenfreundliche «liberale» Partei darf es heute mit Rücksicht auf die öffentliche Meinung nicht mehr wagen, für einen für Österreich ungünstigen Ausgleich einzutreten.

Derartige Vorkommnisse, wie der in Rede stehende anmassende Artikel des «Pester Lloyd» können übrigens auch manches Gute im Gefolge haben. Je kühner das Magyarenthum das Haupt erhebt, desto mehr, sollte man meinen, — wird man auch in den massgebenden und massgebendsten Kreisen zur Erkenntnis kommen, dass die bisher den Magyaren gegenüber

betriebene Politik nicht die entsprechende, den Interessen der Gesamtmonarchie dienende war, dass man durch die stete Nachgiebigkeit nur die Ansprüche der echten und unechten Söhne Arpads ins Ungemessene gesteigert hat. Der Artikel des «Pester Lloyd» ist mit greifbarer Absichtlichkeit gerade jetzt worden, weil ein längerer Aufenthalt des Monarchen in Pest unmittelbar bevorstehend ist und weil sich auch der künftige Thronfolger, Erzherzog *Franz Ferdinand* gerade in der ungarischen Landeshauptstadt aufhielt, um eine Reihe politischer Persönlichkeiten zu empfangen. Man will den gegenwärtigen Herrscher bewegen, Ungarn gegenüber keine andere Haltung einzunehmen als bisher und den künftigen bestimmen, den «Traditionen» treu zu bleiben, die bezüglich der Magyaren bisher eingehalten worden waren. Wenn die österreichische Regierung jetzt am Beginn eines schweren Kampfes mit den magyarischen Herrschaftsgelüsten steht, so ist ihr Schicksal kein unverdientes. Es ist nur zu fürchten, dass man es auch jetzt an der nöthigen Energie in der Zurückweisung des geplanten Attentates fehlen lassen wird. Und doch wäre es gar nicht so schwer, dem magyarischen Übermuth einen Dämpfer aufzusetzen. Graf Thun trägt sich mit der Absicht, die Sprachenfrage in Böhmen und Mähren durch ein im Wege des § 14 des Staatsgrundgesetzes erlassenes Gesetz zu regeln. Mit diesem Vorhaben stösst er sowohl bei den Deutschen, wie bei den Tschechen auf hartnäckigen Widerstand und schliesslich und endlich wird das Resultat doch nur ein Stück- und Flickwerk sein. Wäre es da nicht besser mit der Anbahnung einer Verfassungsrevision im föderalistischen Sinne zwei Fliegen mit einem Schlag zu schlagen, das heisst, einerseits die einzige zum Ziele führende Regelung der Sprachenfrage in Angriff zu nehmen und gleich-

zeitig dem überhand nehmenden magyarische Einflüsse ein kräftiges Paroli zu bieten?

Austriacus.

MAGYAREN UND DEUTSCHE

Da es noch immer viele Deutsche in Österreich gibt, die für die «freundnachbarlichen» und namentlich für die staatsrechtlichen Beziehungen Österreichs zu Ungarn schwärmen — so dürfte es von Interesse sein, die diesbezüglichen Anschauungen der unverfälschten magyarischen öffentlichen Meinung kennen zu lernen.

Die Deutschen haben überhaupt selten Gelegenheit die wahren Gefühle zu kennen, von welchen die Magyaren ihnen gegenüber beseelt sind. Denn die stolzen Söhne Arpads pflegen die Taktik ihrer sauberen jüdischen Bundes-Genossen, die gerne hinterrücks «operiren», nicht zu verschmähen.

So sind gewöhnlich die deutsch geschriebenen jüdisch-magyarischen Blätter den österreichischen Deutschen gegenüber stets honigsüss.

Die magyarisch geschriebenen Zeitungen hingegen sprechen manchmal etwas aufrichtiger.

So lesen wir beispielsweise im dem chanvinistisch hoch febrilen «*Budapesti Hirlap*», unter dem Titel «*Szell und die österreichischen Deutschen*», einen Artikel, in welchem unter vielen anderen Liebenswürdigkeiten für die Deutschen, folgendes gesagt wird:

«Die sprichwörtlich gewordene politische Kurzsichtigkeit der Deutschen in Österreich hat in der letzten Zeit wieder einmal glänzende Beweise geliefert. Den ersten Todestoss wollte der nun verstorbene Graf Hohenwart den Deutschen beibringen. *Da kam aber Andrassy und rettete, wie man weiss (!) die deutsche Hegemonie.* Die Deu-

tschen waren dem Grafen Andrassy für dieses *Rettungswerk* sehr erkenntlich. *Natürlich war das eine Erkenntlichkeit von der Art derjenigen des Fürsten Schwarzenberg, der den Ausspruch that, Osterreich werde durch seine Undankbarkeit die ganze Welt in Erstaunen versetzen. Und doch behalten die Deutschen die damalige magyarische Intervention zu ihren Gunsten in Erinnerung und berufen sich oft darauf...*

Nachdem das Blatt sich diese «Aufrichtigkeit» geleistet hat, droht es den Deutschen mit dem Bruch der Zollgemeinschaft, für den Fall, wenn sie noch weiter die Széll'sche Formel bekämpfen sollten.

Die *Neue freie Presse* und alle übrigen magyarofilen wiener Blätter, die stets um die Freundschaft der Magyaren buhlen, können stolz sein: die Magyaren behandeln sie nach echt magyarischer kutscher-Art.

„Ehe dies geschieht, wird marschirt“!

Der volksthümliche Bürgermeister der Stadt Wien tat neulich im Niederösterreichischen Landtage, in einer energischen antimagyarischen Rede den Ausspruch:

«*Ich bin der Überzeugung, dass niemals eine Zwischenzolllinie zwischen Osterreich und Ungarn errichtet wird. Ehe dies geschieht, wird marschirt...*»

Diese Erklärung hat natürlich die Herren Magyaren, namentlich den palästinischen Patrioten Pichler sehr «unangenehm berührt», und Dr. Lueger wurde auch im Budapester sogenannten «Reichstag» nach echt Alföld-er Art zusammengeschimpft. Die Nationalitäten Ungarns hingegen, die allesamt aufrichtig und überzeugungstreu für den Bestand der Habsburger Monarchie eintreten, haben diese Rede Dr. Luegers mit Beifall aufgenommen, denn sie spricht ihnen aus voller Seele.

Wenn die Magyaren Ungarn mit aller Gewalt von Osterreich loslösen wollen, so mögen sie es für ihren Theil immerhin *wünschen*; — die überwiegende Mehrheit der Bevölkerung will von solchen Lostrennungstendenzen, und wenn diese mit noch so feinen Széll'schen «Formeln» übertüncht sind, Nichts wissen.

Ein Siebenbürger.

INFORMAȚIUNI

Comitetul central executiv al Ligii Culturale, în ședința sa din urmă, a hotărât a convoca Congresul Ligii pentru ziua de 6 Iunie c.

D. *Dimitrie Onciul*, profesor de istoria Românilor la universitatea noastră din București a scos de sub tipar două scrieri cari vor fi primite desigur cu mult interes de către publicul nostru cetitor.

Una din aceste scrieri poartă titlul: *Originile Principatelor Române*; cealaltă, scrisă în limba germană, *Geschichte der Bukowina vor der Vereinigung mit Osterreich* tratează istoria Bucovinei dinainte de ocupațiunea austriacă.

Vom reveni pe larg asupra acestor două publicațiuni de o deosebită importanță în istoriografia noastră.

Deocamdată notăm numai că scrierea *Originile Principatelor Române* se găsește de vânzare la toate librăriile. Prețul 4 Lei.

S'a pus sub tipar

ANUARUL BUCURESCILOR

CAROL GÖBL

PE ANUL 1899-1900

și va apare la 1 Iunie 1899.

Rugăm pe toți industriași, comercianții, funcționarii, proprietarii, avocații, inginerii și particularii; cari nu sunt trecuți în Anuar sau sunt greșit trecuți, a ne trimite în cel mai scurt timp adresele d-lor corecte, spre a se publica **gratis** în Anuar.

Asemenea se primesc anunțuri cu prețuri moderate.

A se adresa: Institutului de Arte Grafice **CAROL GÖBL**, str. Dómei 16.